

Ifølge Anthony Giddens teori om det senmoderne samfund, lever vi i en dynamisk og foranderlig verden, hvor vi udfordres af viden og information, som vi må forholde os reflektivt til. Samfundets ellers før så definerede traditioner udvaskes, og individerne efterlades med muligheden for at følge disse, hvis det virker meningsfuldt, eller potentielt at gå andre veje. Vores nyfundne frihed medfører desuden, at vi konstant konfronteres med valgmuligheder, som i virkeligheden kan gøre os mere tvivlsomme, end sikre. Friheden betyder altså, at individet har mulighed for at skabe sin egen livshistorie, hvilket med et andet ord kan kaldes øget individualisering¹.

Med den øgede sekularisering i den vestlige verdens moderne samfund, forudså mange forskere, at religion i det senmoderne samfund efterhånden ville uddø; naturvidenskaben vandt jo frem, kirken mistede sin magt og religion blev i højere grad til en privatsag. Man sagde at verden var ved at blive *affortryllet*². Realiteten så til gengæld anderledes ud: vi bevægede os ikke imod et religionsløst samfund, men derimod imod et samfund med nye former for religion, hvorfor man i højere grad kan snakke om *genfortryllelse*³. Senmoderne religiøsitet er også karakteriseret ved at have individet i fokus; individet er gået fra at være en bærer af religiøs tradition, til at være en religiøs aktør, som selv vurderer og udvælger, for at blive i stand til at træffe et personligt valg omkring sin religion⁴. I mit religionsprojekt har jeg således valgt at fokusere på individet, og undersøge, ***hvad der driver folk til at konvertere til Scientology i det senmoderne samfund, og hvorfor nogen finder religionen så attraktiv?***

Præsentation af anvendte metoder

For at besvare min problemformulering optimalt, har jeg først og fremmest valgt en religionssociologisk tilgang i form af et feltarbejde, bestående af et kvalitativt interview med en scientolog fra Scientologykirken Danmark, for at afsøge, hvilke konversionsårsager der i det senmoderne samfund kan lokaliseres. Dette har naturligvis kun afdækket en enkelt persons konversionsproces, hvorfor det bør påpeges, at det kun er et mindre, afgrænset område, jeg i denne opgave har undersøgt - dog i håbet om, at dette ville gøre mig i stand til at sige noget generelt om konversion til Scientology i det senmoderne samfund, hvorfor det kan siges, at jeg også har arbejdet induktivt. Ydermere har jeg forsøgt at

¹ <https://prezi.com/Ove3brevmpre/individet-i-det-senmoderne-samfund/>, besøgt d. 06.05.15

² Affortryllelse (eller afmystificering) er Max Webers betegnelse for modernitetens gradvise opløsning af traditionelle forestillinger og myter. Efter Webers opfattelse er denne proces et resultat af det moderne samfunds stigende rationalisering.

³ Religion blomstrer op på anden vis; new age (troen på ånder, krystaller, horoskoper, vampyrer, kosmiske energier og helt overordnet troen på det transcendentale)

⁴ Andersen, Birgit m.fl.: *Senmoderne religiøsitet i Danmark*, s. 7-12

indsætte resultatet af mit kvalitative interview i Rambos konversionsmodel⁵, og dermed brugt en religionssociologisk teori, for at se på konversionen som en proces, og ikke en begivenhed.

Hernæst skifter min metode fra værende religionssociologisk, til at være mere religionshistorisk; i et forsøg på at sige noget mere generelt om, hvorfor Scientology virker attraktiv for mange mennesker i det senmoderne samfund forsøger jeg i en diskussion af dette, at sammenligne karakteristiske træk fra det senmoderne samfund og religiøsitet heri med de principper Scientology bygger på. Her kan man sige, at jeg tager udgangspunkt i en etic tekst, idet jeg benytter en beskrivelse af Scientology som religion set udefra, ligeså vel som jeg benytter mig af teori om religion i det senmoderne samfund. Mit fokus er således stadig det religionssociologiske, men selve metoden har ændret karakter.

Hvad driver folk til at konvertere til Scientology i det senmoderne samfund?

Jeg søgte at interviewe en folkelig informant⁶, men som udgangspunkt ikke en bestemt medlemstype. Når man skal i gang med at interviewe, kan det dog være klogt at gøre sig klart, hvilken slags informant man har med at gøre. Med udgangspunkt i James A. Beckfords model, vil jeg afgøre, at min informants rolle i Scientology ligger og balancerer mellem 'tilhænger' og 'hengiven'⁷, idet hun (Jytte) arbejder for Scientologykirken, bruger meget energi på at fremme gruppens værdier og ikke har særlig meget at gøre med folk udenfor gruppen. Til gengæld bor hun ikke sammen med gruppen, hvilket afholder mig fra at kategorisere hende som værende decideret hengiven, på trods af, at Jytte har været scientolog i næsten 30 år.

I forhold til min spørgeteknik, kan det siges at jeg har forsøgt at stille en blanding af brede beskrivende, strukturelle og kontrasterende spørgsmål⁸ - dog med en overvægt af de to første. Ud fra de svar Jytte afgav, har jeg således forsøgt at definere hvilken slags omvendelse hun gennemgik, samt indsætte hendes konversionsproces i Rambos konversionsmodel:

Først og fremmest vil jeg identificere Jyttes omvendelse som værende eksperimentel, idet hun igennem længere tid havde været søgende, og prøvet forskellige "åndelige ting", som hun selv kalder det⁹. Da hun fandt Scientology, holdt hun op med at søge andre steder, fordi hun ikke følte at hun havde brug for det. Desuden kan man sige, at der var tale om en tilslutning, idet Jytte ikke som sådan var religiøs før hun blev

⁵ S. Mogensen, Mogens, *Når danskerne skifter tro - omvendelse mellem religionerne i Danmark*, s. 51-52

⁶ Thelander Motzfeldt, Dorte, *Religion - teori - fænomenlogi - metode*, s. 147

⁷ Thelander Motzfeldt, Dorte, *Religion - teori - fænomenlogi - metode*, s. 148

⁸ Thelander Motzfeldt, Dorte, *Religion - teori - fænomenlogi - metode*, s. 149

⁹ Lydfil, 04:35

scientolog - godt nok er hun døbt og konfirmeret, men, siger hun *"det har ikke været den store inspiration i mit liv"*¹⁰, hvorfor hun også meldte sig ud af folkekirken et stykke tid før hun blev scientolog.

Rambos konversionsmodel¹¹ beskriver omvendelsesprocessen i syv trin, som jeg har forsøgt at indsætte Jyttes konversion i. Hvert trin skal ses som en dimension af hele konversionsprocessen - altså kan konsekvenserne godt indtræde allerede ved det første møde. Trinene kan forekomme i anden rækkefølge, end illustreret i den oprindelige model, eller overlape hinanden, hvilket også var tilfældet med Jyttes konversion. Nedenfor har jeg forsøgt at danne et overblik:

1. *Kontekst:* Jytte var omkring starten af 30'erne, bosat i Slagelse og arbejdsløs. Hun beskriver sig selv som værende meget "kropsfikseret"¹² dengang, og søgte derfor måder, hvorpå hun kunne rense kroppen for affaldsstoffer - både fysisk og mentalt.

2. *Krise:* hun led et tab 18 år før hun blev scientolog. Dette tab var Jyttes motivation for at eksperimentere med forskellige åndelige ting for at søge bearbejdelse.

3. *Søgen:* Jyttes søgen startede en del år før hun fandt Scientology, og tog som sagt afsæt i sit tab.

4. *Møde:* for Jyttes vedkomne bestod mødet først og fremmest i et foredrag om dianetik hun tog til, som med det samme appellerede til hende. Til foredraget blev hun tilbudt at komme ind og prøve dianetik. Parallelt hermed snakkede Jytte med sin dybdemassør, som det viste sig havde læst dianetikbogen. Hun inviterede Jytte med til Fyn for at lave "sunderprogrammet" - et af Scientologys første trin.

5. *Interaktion:* straks efter foredraget prøvede Jytte dianetik - og det virkede fantastisk¹³ - hvorefter hun købte 12,5 (eller 25)¹⁴ timer dianetik *"for at komme af med de mest aktuelle problemer"*¹⁵. Efterfølgende tog Jytte med sin dybdemassør, og veninde, til Fyn for at gennemføre sunderprogrammet.

6. *Engagement:* da sunderprogrammet var forbi, fik Jytte tilbudt at blive Fyn og siden da *"har det bare kørt derudaf"*¹⁶.

7. *Konsekvenser:* Jyttes familie og venner havde ingen indvendinger, da Jytte blev scientolog, og måske var det også en meget glidende overgang, eftersom Jytte altid havde været søgende¹⁷. Til gengæld har Jytte mødt fordomme fra omverden, men dem tager hun sig ikke af, fordi hun ved, at hun *ved* det rigtige¹⁸.

¹⁰ Lydfil, 15:35

¹¹ S. Mogensen, Mogens: *Når danskerne skifter tro - omvendelse mellem religionerne i Danmark*, s. 51-52

¹² Lydfil, 03:45

¹³ Lydfil, 01:28

¹⁴ Lydfil, 01:35

¹⁵ Lydfil, 01:47

¹⁶ Lydfil, 02:53

¹⁷ Lydfil, 09:25

¹⁸ Lydfil, 10:30

Konteksten, krisen og søgen overlapper hinanden lidt i Jyttes konversionsproces. Det var svært at få detaljerede oplysninger om disse trin - nok fordi hun konverterede for næsten 30 år siden - men også fordi hun virkede lidt lukket omkring sit tab og andre følelser hun måtte have. Jytte var mere interesseret i at tale om Scientology som organisation og troens indhold, og knap så meget om sit eget grundlag for at slutte sig til. Ved udformningen af min problemformulering, havde jeg håbet på at se et mønster i Jyttes konversion, som kan sammenlignes med det typiske for religion i det senmoderne samfund. Naturligvis kan det siges, at Jytte er et eksempel på én, som er blevet draget af genfortryllesen, og har afsøgt mange af de nye bevægelsers afkroge. Mere konkret ud fra konversionsmodellen, kan det siges, at Jytte på en eller anden måde, har forsøgt at finde mening med tilværelsen efter det tab hun har lidt - og hun har søgt svar på nogle spørgsmål, som 'tro' alene ikke kunne besvare. Dette er typisk for det senmoderne menneske; Jytte følte ikke, at kristendommen appellerede til hende, så frem for at søge svar på livets store spørgsmål i traditioner, søgte Jytte disse andetsteds og fandt dem hos Scientology.

Derudover kan det siges, at Jytte repræsenterer en gruppe mennesker, der konverterer til Scientology på baggrund af tab og andre "problemer", som Jytte ikke uddybede. I en større undersøgelse havde det været oplagt, at interviewe flere scientologer, for at finde ud af, om der dannes en tendens, eller om vi støder på en række helt forskellige grundlag for konversion. På baggrund af min 'snævre' undersøgelse, konkluderer jeg, at personlige kriser så som tab, driver folk til at konvertere til Scientology i det senmoderne samfund. Dette hænger i og for sig meget godt sammen med 'troens'¹⁹ indhold, som består af auditering (åndelig vejledning), som skal forsøge at frigøre Thetanen (ånden) fra sine engrammer (traumatiske hændelser). Når Thetanen er frigjort, er der ifølge Scientology ingen grænser for, hvad den kan udrette²⁰.

Hvordan kan det være, at nogen finder Scientology attraktivt i det senmoderne samfund?

Grundlæggende for Scientology er, at der tages udgangspunkt i det enkelte individ; Hubbard forsøgte oprindeligt at afsøge, hvordan det enkelte menneske kunne komme til at leve i overensstemmelse med sin sande natur. Her er dermed fokus på personlig udvikling ud fra de individuelle auditeringssessioner²¹, hvilket må formodes at appellere til det senmoderne menneske, eftersom øget individualisering er helt essentiel for senmoderniteten²² - her står individet nemlig til ansvar for sig selv, sine handlinger og konsekvenserne af disse. Et scientologymedlemskab udgør en mulighed for at opnå sit individuelle fulde potentiale, og endda bliver guidet hele vejen igennem, uden selv at skulle træffe uoverskueligt mange valg for at nå dertil. Fra teorien om det senmoderne samfund ved vi, at mennesket kan blive usikkert og

¹⁹ Jytte gjorde meget ud af at understrege, at Scientology ikke er noget man tror, men noget man ved.

²⁰ Andersen, Birgit m.fl.: *Senmoderne religiøsitet i Danmark*, s. 53-55

²¹ Andersen, Birgit m.fl.: *Senmoderne religiøsitet i Danmark*, s. 52

²² <http://da.wikipedia.org/wiki/Individualisering>, besøgt d. 06.05.15

forvirret af alle de valgmuligheder det har - man kunne således forestille sig at en institutionaliseret religion som Scientology, med en struktureret og på forhånd fastlagt vej til et bedre og mere indsigtfuldt liv²³, af den årsag ville appellere til det senmoderne menneske. Det at Giddens beskriver det senmoderne samfund som værende dynamisk og foranderligt, lægger ligeledes op til at mennesket har brug for en række faste holdepunkter i tilværelsen. Er man én af dem, som søger svar på livets fundamentale spørgsmål andetsteds end i traditionerne, kunne Scientology således ses som et af genfortryllets attraktive alternativer til de store religioner. Set fra en emic²⁴ synsvinkel kan det siges, at Scientology adskiller sig fra andre religioner, idet disse er baseret på tro, mens Scientology - som Jytte siger - er baseret på viden. Her fokuseres på intelligensforøgelse og personlig udvikling - og i stedet for at tro på forskellige ting, opnår man igennem auditeringssessioner viden om sig selv og livet. Dette kunne man forestille sig vil appellere til skeptikere overfor skabelsesberetning mv.

Et andet karakteristisk træk ved Scientology er, at man som medlem har lov til at have en anden religion ved siden af. Således kan man godt være kristen, muslim eller buddhist samtidig med, at man er scientolog. Dette passer godt på det træk fra senmoderne religiøsitet, som omhandler elekticisme/synkretisme, hvor man udvælger forskellige begreber og dimensioner fra forskellige religioner og sammensætter sin egen. Denne tendens har Scientology måske bidt mærke i, og forsøger derfor at give plads til patchwork religioner²⁵ indenfor Scientology. Dette giver ligeledes individet god mulighed for at være en religiøs aktør²⁶.

Konklusion

På baggrund af mit kvalitative interview med en scientolog, samt yderligere diskussion af, hvorfor nogle folk generelt finder Scientology attraktivt i det senmoderne samfund, er jeg kommet frem til følgende; induktivt set, drives folk til at konvertere til Scientology på baggrund af tab og problemer i tilværelsen, som Scientology kan bearbejde og omvendelsestypen er eksperimenterende. Ud fra et overordnet syn på, hvad Scientology kan gøre for det enkelte individ i det senmoderne samfund, kan det siges at fokus på individet, personlig udvikling, faste rammer, 'viden' frem for tro og mulighed for elekticisme/synkretisme er de grunde til at nogen finder Scientology attraktivt i det senmoderne samfund, der umiddelbart kan lokaliseres.

Perspektivering og vurdering

²³ Andersen, Birgit m.fl.: *Senmoderne religiøsitet i Danmark*, s. 54

²⁴ Lydfil

²⁵ S. Mogensen, Mogens: *Når danskerne skifter tro - omvendelse mellem religionerne i Danmark*, s. 51-52

²⁶ Diskussionen er udformet på baggrund af eticmateriale (på nær inddragelsen af mit interview, som er emic) om Scientology som religion og teori om det senmoderne samfund fra; Andersen, Birgit m.fl.: *Senmoderne religiøsitet i Danmark*, s. 54

Skulle man forholde sig kritisk til opgaven, kan det siges at det havde været oplagt at interviewe flere scientologer, i håbet om at finde et mere repræsentativt svar på, hvad der driver folk til at konvertere til religionen i det senmoderne samfund. Derudover havde det været interessant at forholde sig kritisk til Scientology (hvilket ikke var målet med denne opgave) og evt. undersøge, via Ninian Smarts model²⁷, om Scientology i det hele taget kan kategoriseres som værende en religion - scientology er jo trodsalt endnu ikke et anderkendt trossamfund i Danmark, og Jytte gjorde det meget klart at man jo ikke som sådan 'tror' på noget i Scientology, hvilket normalvis er forholdsvist karakteristisk for religioner. Perspektiverende kan der henvises til et foregående feltarbejde, hvor jeg interviewede 2 buddhister om baggrunden for deres konversion. En interessant opgave havde også bestået i at foretage en komparativ analyse af konversion til buddhisme og konversion til Scientology.

Litteraturliste

Bøger:

Andersen, Birgit m.fl.: *Senmoderne religiøsitet i Danmark*. 1. udg. Systime, 2008. (Bog)

S. Mogensen, Mogens: *Når danskerne skifter tro - omvendelse mellem religionerne i Danmark*. Unitas Forlag, 2005. (Bog)

Thelander Motzfeldt, Dorte: *Religion - teori - fænomenlogi - metode*. Systime, 2012. (Bog)

Internetadresser:

<http://da.wikipedia.org/wiki/Individualisering>, besøgt d. 06.05.15

<https://prezi.com/Ove3brevmpre/individet-i-det-senmoderne-samfund/>, besøgt d. 06.05.15

Andet:

Interview med Jytte fra Scientologykirken, d. 22.04.15, Lydfil

²⁷ Thelander Motzfeldt, Dorte, *Religion - teori - fænomenlogi - metode*, s. 16-17